

Nr 170.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 128 och 132) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag beräkna till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, 1 725 000 kronor och till Bidrag till epileptikeranstalter 325 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 285, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 april 1945, föreslagit riksdagen att

I. godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka, som förordats av chefen för socialdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1945,

II. medgiva, att till svenska diakonanstalten må — utan hinder av gällande bestämmelser om statsbidrag till epileptikeranstalter — för tiden från och med den 1 juli 1945 till och med den 30 juni 1946 utgå ett extra statsbidrag med högst 15 000 kronor för en vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnad klinisk undersökningsavdelning, på villkor, bland annat, att vid densamma mottagas patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövården må meddela,

III. under femte huvudtiteln för budgetåret 1945/46 anvisa till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor och till Bidrag till epileptikeranstalter ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

Den 30 oktober 1941 uppdrog Kungl. Maj:t åt ordföranden i allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka, professor emeritus Alfred Petré, och dåvarande inspektören för sinnesslövården Anna-Lisa Annell att såsom sakkunniga upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till åtgärder för att bereda plats å uppfostringsanstalt åt sinnesslöa barn i skolåldern, vilka icke vore fallandesjuka eller blinda.

Den 26 november 1941 överlämnades till de sakkunniga en framställning från styrelsen för allmänna svenska föreningen för vårdn om sinnesslöa och fallandesjuka angående statens övertagande av avlöningen till föreståndare och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande.

De sålunda utsedda sakkunniga (sinnesslövårdssakkunniga) hava därefter avgivit betänkanden dels den 21 april 1943 rörande sinnesslövårdens organisation (SOU 1943: 29), dels ock den 19 juli samma år rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor (SOU 1943: 33). Vid utarbetande av sistnämnda betänkande ha de sakkunniga biträttats av t. f. undervisningsrådet Gottfrid Björkman såsom särskild sakkunnig samt pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen Ragnhild Jungner såsom expert.

I förstnämnda betänkande föreslago de sakkunniga, att särskild skolplikt skulle införas för bildbara sinnesslöa barn samt att landsting och städer utanför landsting skulle anordna erforderliga anstalter ävensom i övrigt handhava den för ändamålet nödvändiga organisationen. I anslutning här till upptogo de sakkunniga till behandling frågan om ökade bidrag av statsmedel till sinnesslövården, därvid de sakkunniga föreslago — fränsett vissa jämkningar i utgående driftbidrag — att staten skulle lämna bidrag till erforderliga ny- och ombyggnader samt övertaga kostnaderna för lärarpersonalens avlöning. Sistnämnda spörsmål hava de sakkunniga därefter upptagit till närmare behandling i betänkandet 1943: 33.

På grundval av betänkandet den 21 april 1943 avlät Kungl. Maj:t den 3 mars 1944 två propositioner (nr 205 och 206) till riksdagen, den första med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa m. m. och den andra angående statsbidrag till uppförande m. m. av anstalter för nämnda sinnesslöa. Sedan riksdagen anmält sina beslut i anledning av propositionerna (riksdagens skrivelser nr 386 och 423 år 1944), har Kungl. Maj:t den 30 juni 1944 utfärdat *dels* lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa (nr 477) och *dels* kungörelse angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa (nr 535).

Betänkandet den 19 juli 1943 om reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor omfattade — utöver förslag angående löne- och pensionsreglering samt statsbidrag till avlöning av lärare vid nämnda skolor — förslag till reglemente för undervisningen vid skolorna samt till instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen. Kungl. Maj:t har den 22 december 1944 utfärdat reglemente för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa (nr 822) samt instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen (nr 823).

I förevarande proposition har till behandling upptagits de sakkunnigas förslag om ändrade grunder för statsbidrag till driften

av sinnesslöskolorna, däri inbegripet bidrag till kostnader för lärarlöner.

Över de sakkunnigas betänkande om löne- och pensionsreglering m. m. för sinnesslöskolornas lärarpersonal hava yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, 1941 års lärarlönesakkunniga, statens pensionsanstalt, flertalet landstings förvaltningsutskott och städer utanför landsting, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka, föreningen för sinnesslöa barns vård, svenska sinnesslöskolornas lärarförbund ävensom slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund.

I sitt år 1943 avgivna betänkande (SOU 1943: 43) har kommunalskatteberedningen även berört frågan om sinnesslövärdens organisation och finansiering.

I utlåtandena över kommunalskatteberedningens betänkande har frågan om statens förhållande till sinnesslövärderna närmare berörts av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och svenska landstingsförbundet.

Departementschefen har i nu ifrågavarande ämne anfört följande.

Enligt 1944 års lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa åligger det landsting och städer utanför landsting att draga försorg om att sådana sinnesslöa erhålla undervisning och vård. För sådant ändamål ankommer det å landstinget, respektive staden att ombesörja anordnandet av en centralanstalt med erforderligt antal platser. Centralanstalt skall omfatta upptagningshem för barn, skolhem och arbetshem, med möjlighet till organiserad samverkan med befintliga enskilda anstalter på området. I viss utsträckning beräknas behovet av skolplatser kunna tillgodoses genom inrättande av s. k. externatskolor eller externatplatser i samband med skolhemmen. Genomförandet av 1944 års lag förutsätter emellertid en väsentlig utökning av den nuvarande anstaltsorganisationen och därmed ökade utgifter för huvudmännen.

Sinnesslövärdssakkunniga, vilkas förslag rörande vårdens organiserande låg till grund för nämnda lag, förordade, att staten borde åtaga sig en ökad andel av utgifterna för vården av de bildbara sinnesslöa genom att helt bestrida kostnaderna för lärarlöner, fränsett löner till de manliga lärarna i slöjd. Skolöverstyrelsen ansåg sig endast kunna tillstyrka, att statsbidraget till lärarlöner skulle utgå med högst 75 procent. Kommunalskatteberedningen uttalade, att därest staten icke helt övertog ansvaret för sinnesslövärderna, statsbidragens storlek beträffande såväl byggnader som drift borde bestämmas till sådana belopp, att de i det närmaste motsvarade de faktiska genomsnittskostnaderna. Från landsting och städer utanför landsting ha jämväl påyrkats höjda statsbidrag.

I propositionen nr 206/1944 föreslogs, att statsbidrag skulle utgå till uppförande av anstalter för bildbara sinnesslöa. I det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 mars 1944 framhöll jag, att jag vid mitt ställningstagande till de sakkunnigas förslag rörande vård och undervisning av bildbara sinnesslöa ansett skäligt, att staten i väsentligt större utsträckning än för närvarande lämnade ekono-

misk medverkan till vårdens finansiering. Jag förklarade mig därvid i stort sett kunna ansluta mig till kommunalskatteberedningens linje. I fråga om byggnadsbidragen fixerades dessa till 4 000 kronor per vårdplats med iakttagande, att bidraget icke fick överstiga 75 procent av de verkliga kostnaderna för platsernas anordnande.

Frågan om driftbidragens storlek, vilken av olika anledningar ansågs böra uppskjutas, synes mig nu böra upptagas till prövning. Jag anser mig härvid i anslutning till mitt nyssnämnda uttalande böra förorda, att staten påtager sig huvudparten av de löpande kostnaderna för vården av de bildbara sinnesslöa, däri inbegripet kostnaderna för löner till föreståndare och lärare. Vad angår sistnämnda kostnader anser jag mig ej kunna tillstyrka, att dessa helt bestridas av statsmedel, utan vill jag ansluta mig till skolöverstyrelsens förslag, att statsbidraget begränsas till $\frac{3}{4}$ av avlöningsförmåner till föreståndare och lärare vid skolhem och med dem samorganiserade arbetshem med undantag för lärarna i manlig slöjd. Om staten sålunda övertager huvudparten av kostnaderna för avlönande av ifrågavarande befattningshavare, bör som villkor härför föreskrivas, att befattningshavarna skola åga åtnjuta avlöningsförmåner enligt av statsmakterna fastställda grunder. I enlighet härmed framlägger chefen för finansdepartementet senare denna dag förslag till lönereglering för nämnda personal, innebärande att befattningshavarnas avlöningsförmåner regleras i huvudsaklig överensstämmelse med de för statens befattningshavare gällande grunderna. Lärarna äro härvid avsedda att inplaceras i 11 lönegraden och föreståndarna, alltefter anstalternas storlek m. m., i någon av lönegraderna 14, 15, 17, 19, 21 och 23.

I likhet med de sakkunniga förordar jag, att särskilt statsbidrag utgår jämväl för avlönande av föreståndare och lärare vid statsunderstödda epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem. Bidragen torde härvid böra utgå efter enahanda grunder som i fråga om anstalterna för sinnesslöa.

Därest statsbidragen till lärarpersonalens löner fastställas att utgå i enlighet med vad jag nu förordat, anser jag tillräckliga skäl ej föreligga att å statsbidragen göra avdrag för den ersättning för tjänstebostad, som personalen kan hava att erlægga till huvudmännen, på sätt statskontoret ifrågasatt.

Enligt kungörelsen (nr 237/1933) angående statsbidrag till driftkostnader vid anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, och vid epileptikeranstalter utgår bidrag med vissa fixa, i det föregående angivna belopp, vilka äro avsedda att motsvara $\frac{1}{3}$ av de verkliga driftkostnaderna. Enligt de sakkunnigas beräkningar, vilka dock delvis synas vila på ett osäkert underlag, utgöra lönerna till föreståndare och lärare (frånsett lärare i manlig slöjd) för närvarande i genomsnitt 20 procent av samtliga utgifter vid skolhemmen. Vid bifall till mitt förslag, att staten bör bestrida $\frac{3}{4}$ av den kontanta lönen till ifrågavarande befattningshavare, skulle alltså statens andel i de totala driftkostnaderna för skolhemmen komma att uppgå till omkring 50 procent. I fråga om arbetshemmen skulle motsvarande bidrag till lärarlönerna endast i ringa grad medföra en ökning av statens andel i de totala driftkostnaderna, då vid dessa hem nämnda löner utgöra en förhållandevis obetydlig del av driftkostnaderna.

De sakkunniga ha ansett den omständigheten, att staten övertog kostnaden för föreståndare- och lärarlöner, i allmänhet ej böra föranleda någon sänkning av de nu utgående bidragsbeloppen, varvid de hänvisat till behovet av ökat statsbidrag till sinnesslövården i dess helhet. I fråga om externat-

skolorna förordade de sakkunniga emellertid, att det nuvarande bidraget slopas med hänsyn till den stora andel av utgifterna vid dessa skolor, som utgöres av löner till lärare.

Under hänvisning till min nyss åberopade uppfattning, att staten bör påtaga sig huvudparten av kostnaderna för vård och undervisning av de bildbara sinnesslöa, vill jag för egen del förordade en sådan höjning av de nu utgående statsbidragsbeloppen, att desamma jämte förenämnda lönebidrag komma att i genomsnitt täcka $\frac{3}{4}$ av de totala driftkostnaderna. Av lämplighetsskäl torde bidragen till lärarlönerna böra särskiljas från bidragen till övriga driftkostnader. De förra torde i enlighet med vad som gäller i vissa liknande fall böra utgå med $\frac{3}{4}$ av de styrkta verkliga utgifterna för lönerna, medan de senare bidragen, i varje fall såvitt angår internatskolorna, torde böra fixeras till vissa fasta belopp, avsedda att motsvara i genomsnitt $\frac{3}{4}$ av övriga driftkostnader.

De totala driftkostnaderna för skolhemmen torde med ledning av nuvarande bidragsbelopp, vilka fastställts så sent som år 1942 med beaktande av den under åren 1939—41 inträffade prisstegringen, kunna beräknas till i medeltal omkring (3×450) 1 350 kronor för elev och år. Detta medeltal torde visserligen ligga i underkant vid jämförelse med nuvarande prisnivå. Då det gäller att bestämma statsbidrag för en längre tid framåt, synes det emellertid motiverat att i huvudsak frånse rådande särskilda prisförhållanden. Med beaktande härav och med ledning av föreliggande material för bedömande av den andel, som kostnaderna för lärarlöner vid skolhemmen utgöra av samtliga driftkostnader vid dessa hem, torde det fasta statsbidraget till sådana hem böra fixeras till 400 kronor per elev och termin. Vid fastställande av bidragsbeloppen till arbetshem torde man i stort sett kunna bortse från de föreslagna statsbidragen till löner till föreståndare och lärare, då utgifterna härför som nämnts utgöra allenast en obetydlig del av driftkostnaderna vid dessa hem. Särskilt bidrag till lärarlöner är för övrigt avsett att utgå allenast för arbetshem, som äro samorganiserade med skolhem. Med hänsyn härtill och då kostnaderna för arbetshemmen torde vara av ungefär samma storlek som för skolhemmen, därest lärarlönerna frånräknas, förordar jag, att bidragen till arbetshemmen jämväl fixeras till 400 kronor per elev och halvår. Från enahanda utgångspunkter torde ävenledes bidragen till upptagningshemmen böra utgå med 400 kronor per elev och halvår. Genom att på detta sätt bestämma de fasta bidragen till enahanda belopp för nu nämnda, i en centralanstalt ingående avdelningar vinnes samtidigt den fördelen, att erforderlig omflyttning av eleverna mellan avdelningarna underlättas.

I betraktande av att utgifterna för andra ändamål än för lärarlöner vid externatanstalterna förete mycket stora skiljaktigheter mellan de olika anstalterna torde bidraget för berörda utgifter till dessa anstalter ej böra bestämmas till ett fast belopp utan i stället utgå med $\frac{3}{4}$ av de styrkta verkliga kostnaderna, varvid bidragsbeloppet emellertid bör maximeras till 100 kronor per elev och termin.

Bidragen till anstalterna för epileptiker, vilka hittills utmätts efter enahanda grunder som bidragen till anstalterna för bildbara sinnesslöa, ehuru de med hänsyn till de högre kostnaderna per vårdad utgått med ett något högre belopp, synas jämväl böra regleras i förevarande sammanhang. Jag vill därvid förordade, att bidragen till dessa anstalter per elev och termin fixeras till 450 kronor för skolhemmen samt till samma belopp för arbetshemmen.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle statsbidragen till anstalter för bildbara sinnesslöa och epileptiker, vilka äro anordnade eller understödda av landsting eller stad utanför landsting (kommunala anstalter), komma att utgå med i följande sammanställning angivna belopp, fränsett bidrag till lärarlöner:

Anstaltsform	Bidrag per halvår o. elev kronor
Upptagningshem	400
Skolhem för sinnesslöa barn, som icke äro fallandesjuka:	
a) för varje barn, som under lästermin å anstalten eller på dess bekostnad åtnjutit underhåll	400
b) för varje barn, som endast åtnjutit undervisning, <i>högst</i>	100
Skolhem för fallandesjuka barn	450
Arbetshem för sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka	400
Arbetshem för fallandesjuka	450

Till de enskilda internatanstalterna böra bidrag kunna utgå med *högst* nu angivna belopp. Det bör ankomma på den utanordnande myndigheten att i samband med beviljande av statsbidrag tillse, att vårdavgifterna vid de enskilda hemmen jämkas nedåt efter de förhöjda statsbidragen. I den mån vårdavgifter uttagas vid de kommunala anstalterna böra avgifterna jämväl vid dessa anstalter i förekommande fall så jämkas, att desamma jämte statsbidragen ej överstiga de verkliga driftkostnaderna.

Jag tillstyrker vidare de sakkunnigas förslag att slopa den nu gällande bestämmelsen, att endast $\frac{1}{3}$ av omkostnaderna för epileptiker, som utackorderats i familjevård, får täckas med statsbidrag. Anledning att ändra det nu gällande högsta bidragsbeloppet, 150 kronor för halvår, lärar för närvarande icke föreligga.

Slutligen vill jag tillägga, att därest det, sedan normala förhållanden inträtt, skulle visa sig, att driftkostnaderna komma att mera avsevärt avvika från de belopp, som legat till grund för beräkningen av nyss angivna statsbidragsbelopp, frågan om bidragens storlek framdeles bör upptagas till omprövning.

De nya grunderna torde böra träda i kraft den 1 juli 1945. I den mån föreståndare eller lärare icke övergå till det avlöningsreglemente, som kan komma att fastställas av statsmakterna, samt till sådan befattningshavare utgående löneförmåner överstiga dem, som skulle ha tillkommit honom enligt nämnda reglemente, bör givetvis statsbidraget till hans avlönande begränsas till det belopp, som skulle ha utgått, därest reglementet varit tillämpligt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande grunderna för statsbidragens utgående.

Vad angår medelsbehovet för budgetåret 1945/46 har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1944 hemställt om anvisande av *dels* 1 725 000 kronor till Bidrag till anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, *dels* ock 325 000 kronor till Bidrag till epileptikeranstalter.

Med skrivelse den 27 mars 1945 har *medicinalstyrelsen* till Kungl. Maj:t

överlämnat en av *svenska diakonsällskapet* gjord framställning om förhöjning av bidraget till den vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnade kliniska undersökningsavdelningen.

Departementschefen har anfört följande.

I det föregående har jag förordat en uppdelning av statsbidragen till anstalter för bildbara sinnesslöa och epileptikeranstalter sålunda att bidrag skulle utgå med dels 75 procent av kostnaderna för löner till de föreståndare och lärare, vilkas löner nu äro avsedda att regleras, dels ock med vissa tidigare angivna belopp till övriga driftkostnader. Beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår torde därför böra ske med beaktande av nämnda uppdelning. I avsaknad av någon erfarenhet rörande medelsbehovet enligt de nu förordade statsbidragsgrunderna torde beräkningen allenast kunna blixa approximativ.

Vad angår medelsbehovet till bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa synes, såvitt angår bidragen till löner till lärarpersonalen, den av de sakkunniga gjorda beräkningen kunna läggas till grund. Enligt nämnda beräkning skulle, därest staten helt övertog kostnaderna för nämnda löner, utgifterna härför med den omfattning anstaltsorganisationen hade vid tidpunkten för framläggandet av de sakkunnigas betänkande belöpa sig till i runt tal 900 000 kronor, fränsett erforderliga belopp för rörligt tillägg och kristillägg. Därest nämnda tillägg beräknas till 300 000 kronor, skulle således totala lönekostnaderna blixa 1 200 000 kronor för år. Om, såsom av mig förordats, staten bestrider $\frac{3}{4}$ av sistnämnda utgifter, skulle statens kostnader härför belöpa sig till 900 000 kronor för år.

Vad angår statsbidragen till övriga driftkostnader innebära de föreslagna bidragsbeloppen i det närmaste en fördubbling av de nu gällande. Medicinalstyrelsen har uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår enligt gällande bidragsgrunder till 1 725 000 kronor. Vid tillämpning av de nya grunderna synas bidragen approximativt kunna beräknas till 3 000 000 kronor för år. För statsbidrag till anstalter för bildbara sinnesslöa för nästa budgetår skulle således erfordras ett anslag av tillhopa 3 900 000 kronor. Med hänsyn till att bidragen äro avsedda att liksom för närvarande utbetalas halvårsvis i efterskott och alltså bidragen för senare hälften av budgetåret utbetalas först under nästa budgetår torde det vara tillräckligt att för budgetåret 1945/46 upptaga anslaget till 2 800 000 kronor. Härvid har beräknats ett belopp av förslagsvis 450 000 kronor för bestridande av de på budgetårets första hälft belöpande bidragen till lärarlöner. För budgetåret 1945/46 torde från anslaget få utgå bidrag med samma belopp som för innevarande budgetår till *dels* föreningen för sinnesslöa barns vård för uppehållande av verksamheten vid föreningens seminarium för utbildande av lärarinnor vid skolor för sinnesslöa barn, *dels ock* allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka för anordnande av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslöanstalterna. Anslaget, som i gällande riksstat benämnes Bidrag till anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, torde hädanefter böra benämnas Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa.

Anslaget till bidrag till epileptikeranstalter har av medicinalstyrelsen med tillämpning av nuvarande bidragsgrunder beräknats till 325 000 kronor för nästa budgetår. De av mig i det föregående förordade bidragsbeloppen innebära i förhållande till de nu gällande beloppen en höj-

ning av statsbidragen till nära det dubbla. På grund härav torde, sedan de nya grunderna trätt i kraft, medelsbehovet för budgetår kunna uppskattas till i runt tal 600 000 kronor. Då statsbidrag till avlönande av föreståndare och lärare för nästa budgetår endast torde komma att utgå till en anstalt av här avsett slag, torde det vara tillräckligt att beräkna bidragen härtill till 20 000 kronor. Med beaktande av att liksom i fråga om anstalterna för bildbara sinnesslöa statsbidragen till epileptikeranstalter äro avsedda att utbetalas halvårsvis i efterskott, torde det vara tillräckligt att upptaga anslaget till ett belopp av 450 000 kronor. Härav räknar jag med att cirka 10 000 kronor behöva disponeras för bidrag till lärarlöner vid nyssnämnda anstalt.

Vidkommande svenska diakonsällskapets framställning om ett från 8 000 till 15 000 kronor förhöjt bidrag för den vid Berga vårdhem för fallande-sjuka män anordnade kliniska undersökningsavdelningen framgår av utredningen i ärendet, att de särskilda kostnaderna för ifrågavarande avdelning stigit avsevärt, sedan bidrag första gången lämnades för avdelningens verksamhet. Bidraget har emellertid hittills ej undergått någon förhöjning. Den undersökning, som medicinalstyrelsen låtit anordna rörande möjligheterna att åstadkomma besparingar vid sällskapets epileptikeranstalt i dess helhet, synes vidare utvisa, att driftkostnaderna vid anstalten icke kunna nedbringas i sådan omfattning att den av sällskapet begärda ökningen av statsbidraget därigenom skulle bli obehöfvig. På grund härav och då vårdavgiften vid Bergahemmet redan nu betydligt överstiger motsvarande avgift vid övriga epileptikerhem vill jag ej motsätta mig en förhöjning av det extra statsbidraget. Av nämnda undersökning framgår emellertid icke, huruvida hela det begärda beloppet, 15 000 kronor, kommer att erfordras efter vidtagande av möjliga besparingar. Jag förordar därför, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att till sällskapet för nästa budgetår utgiva statsbidrag med högst 15 000 kronor samt att bidragets närmare fixerande får bli beroende av den ytterligare utredning, som kan åvägabringas. Som villkor för ökat statsbidrag bör gälla, att läkaren blir ansvarig för epileptikervården och att staten erhåller en representant i anstaltens styrelse. Det för det nu utgående statsbidraget gällande villkoret att vid avdelningen skola mottagas patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövärden må meddela, bör alltjämt äga tillämpning.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* (I: 389) och den andra inom andra kammaren av herrar *C. P. Olsson* i Mellerud och *E. Fast* (II: 597), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att staten påtager sig hela kostnaden för löner åt föreståndare och lärare vid skolhem och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda förslag, får utskottet hänvisa till motionen I: 389.

Utskottet. Förra årets riksdag beslöt, att statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa skulle utgå med tre fjärdedelar av kostnaderna. Beträffande avlönings- och andra driftkostnader innebär Kungl. Maj:ts

förevarande förslag, att bidrag skola utgå jämväl till dessa utgifter med 75 procent av deras verkliga eller beräknade belopp. I motionerna föreslås den avvikelsen från Kungl. Maj:ts förslag, att hela kostnaden för löner åt föreståndare och lärare skola bestridas av statsmedel.

Enligt vad utskottet under hand inhämtat skulle ett genomförande av motionärernas förslag kräva åtgärder, vilka ej uppmärksammats i motionerna. Sålunda bör statsbidraget, därest det skall i princip utgå med hela lönebeloppet, i analogi med statsbidragen till avlöningar inom folkskoleväsendet minskas med ett belopp motsvarande hyressättning för den ifrågavarande personalens tjänstebostäder. Storleken av en sådan bostadsersättning kan icke bestämmas utan ställningstagande till frågan om beskaffenheten av de bostäder, som personalen må kunna göra anspråk på. En boställsordning motsvarande den för folk- och småskolor gällande om landstingens skyldigheter i nämnda hänseende gent emot befattningshavarna synes utgöra en oundgänglig konsekvens. Därtill kommer, att särskilda bestämmelser skulle erfordras beträffande viss icke ordinarie lärarpersonal. Skulle staten åtaga sig hela kostnaden för lärarnas avlönande synes nödvändigt att lägga avgörandet om anställande av vikarier och annan extra eller tillfällig lärarpersonal i händerna på en statlig myndighet.

Utskottet har funnit övervägande skäl tala för att staten påtager sig hela kostnaden för föreståndarnas och lärarpersonalens avlönande. Emellertid torde det med hänsyn till vad ovan anförts icke vara möjligt att genomföra en sådan ordning redan från och med den 1 juli 1945. Då sålunda ett uppskov är nödvändigt, synes Kungl. Maj:ts förslag böra godtagas för nästa budgetår. Riksdagen torde böra hos Kungl. Maj:t hemställa om de förslag till nästa riksdag, som påkallas därav att staten från och med budgetåret 1946/47 övertager hela den ifrågavarande kostnaden.

Kungl. Maj:ts förslag har i övrigt ej givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 389 och II: 597, såvitt nämnda motioner avse nästa budgetår och ej avse anslagsfrågan, godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka, som förordats i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 april 1945, att tillämpas under tiden den 1 juli 1945—den 30 juni 1946,

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att till svenska diakonanstalten må — utan hinder av gällande bestämmelser om statsbidrag till epileptikeranstalter — för tiden från och med den 1 juli 1945 till och med den 30 juni 1946 utgå ett extra statsbidrag med högst 15 000 kronor för en vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnad klinisk undersökningsavdelning, på villkor, bland annat, att vid densamma

mottagas patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövärderna må meddela,

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 389 och II: 597 i vad nämnda motioner avse anslagsfrågan för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa* 2 800 000 kronor,

b) till *Bidrag till epileptikeranstalter* 450 000 kronor,

B. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 389 och II: 597 i den mån de ej behandlats under I. och III. här ovan i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ändrade grunder från och med den 1 juli 1946 för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka.

Stockholm den 5 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Gränebo, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Heiding, Gustaf Karlsson, Ekströmer, Wiklund och Näsström*; samt

från andra kammaren: herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Hall, Viklund, Holmström* och fru *Alvén*.

Reservation

av herrar *Oscar Olsson, Bernhard Nilsson, Ekströmer, Wiklund, Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Hall, Holmström* och fru *Alvén*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Förre årets — — — statlig myndighet.

Enligt utskottets mening hava motionärerna anfört beaktansvärda skäl för ett bifall till sitt förslag. Emellertid skulle det avdrag å statsbidraget, som motsvarar bostadsersättning, föranleda att ökningen av bidraget skulle

stanna vid ett betydligt lägre belopp än det som motsvarar 25 procent av avlöningskostnaden. Hur stort ifrågavarande avdrag skulle bli är icke möjligt att närmare bestämma, men till jämförelse må nämnas, att bostadsersättningen vid folkskolorna uppgår till belopp, varierande mellan 10 och 30 procent av avlöningskostnaden. Med hänsyn härtill och då ett bifall till motionerna skulle föranleda vissa olägenheter för landstingen i form av ökad statlig kontroll m. m. har utskottet ej ansett sig böra frånga Kungl. Maj:ts förslag i här berörda avseende.

Kungl. Maj:ts förslag har ej heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande — — — utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 389 och II: 597, såvitt nämnda motioner avse nästa budgetår och ej avse anslagsfrågan, godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka, som förordats i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 april 1945, att tillämpas från och med den 1 juli 1945,

II. med bifall — — — må meddela,

III. med bifall — — — 450 000 kronor,

B. att motionerna I: 389 och II: 597 i den mån de ej behandlats under I. och III. här ovan ej må av riksdagen bifallas.»
